

Škodlivé chemické látky, světelný smog a cirkularita. Země V4+ hledaly společné cesty v ochraně životního prostředí

13.3.2024 - | KDU-ČSL

„Diskutovali jsme o tom, co cítíme jako zbytečnou regulaci na evropské úrovni a kde by se naopak měla hledat celoevropské řešení a ambicióznější cíle. Takhle jsme probrali tři témata, ve kterých se jako Česká republika snažíme být iniciátory změn. Řešili jsme znečištění chemickými látkami a jeho dopady na zdraví dětí a dospělých i na životní prostředí, cirkulární ekonomiku a snahu o lepší využívání recyklátů a také naše srdeční téma, kterým je světelné znečištění. Jsou to témata, která chceme společně vznést nové Evropské komisi k řešení. Setkání v tomto formátu V4+ mi dává smysl a jsem rád, že jsme našli v řešení aktuálních problémů životního prostředí shodu,“ shrnuje obsah setkání ministr životního prostředí Petr Hladík (KDU-ČSL).

Jako klíčový problém označilo setkání ministrů a ministryň znečištění chemickými látkami zejména proto, že řadu z nich lze z životního prostředí odstranit obtížně nebo vůbec. Zároveň mají mnohem větší dopady na zdraví lidí, především dětí a dospívajících, i na celé ekosystémy, než se původně předpokládalo. Zaznělo například, že v oblasti monitoringu znečištění půdy je v rámci celé EU velice málo dat. Pro budoucnost je tak nutné zefektivnit jak monitoring chemických látek – ve vodě, v půdě, vzduchu, či potravinách, tak jejich hodnocení a také nahradit co největší množství látek netoxickými alternativami, shodli se ministři a zástupci ze zemí střední a východní Evropy.

„Výrobu a používání nebezpečných látek je třeba dostat pod důslednou kontrolu a výrazně omezit její použití. Potřebujeme proto hledat náhražky a alternativy používání nebezpečných látek, což se neobejde bez podpory jak finanční, tak legislativní. Shodli jsme se, že změnu a zpřísnění by měla přinést očekávaná aktualizace nařízení o chemických látkách REACH – tedy nařízení, které hlídá a omezuje chemické látky dovážené na evropský trh,“ shrnuje náměstek ministra životního prostředí Jiří Lehejček (Piráti).

„Plně jsme se shodli na požadavku, aby nová Evropská komise jasně stanovila, na základě čeho budou chemikálie uváděny na trh a jak je budeme nahrazovat, aby to bylo bezpečné. Voláme společně po zapojení do celoevropského monitoringu dopadu chemických látek na zdraví a životní prostředí – jako země střední a východní Evropy si navíc historicky neseme větší zátěž znečištění,“ dodává ministr Hladík s tím, že zároveň padla jednoznačná shoda na větší potřebě spolupráce mezi resorty životního prostředí a zdravotnictví. Mnohokrát od jednotlivých politiků zazněla i problematika tzv. greenwashingu, kdy existuje mnoho pojmů spojených s ekologií, ale ne všechny jsou ověřené a spotřebitel tak neví, zda opravdu kupuje produkt šetrný k životnímu prostředí.

Odpovědní výrobci

Dalším společným a vysoce aktuálním tématem zástupců devíti zemí byla cirkulární ekonomika. Hodně diskutované byly zálohové systémy a sdílení zkušeností v jednotlivých státech. V dalších letech bude nutné posilovat využití všech materiálů, které vstupují do ekonomiky tak, aby se minimalizoval vznik nevyužitelného odpadu. Tzv. cirkulární ekonomika se už v praxi projevuje, především v ambiciózních cílech recyklace, zákazu skládkování využitelného odpadu od roku 2030 a postupného zvyšování poplatku za skládkování nebo omezení některých plastových výrobků. Cestou

budoucnosti bude další rozšiřování odpovědnosti výrobců, stejně jako využití daní, poplatků nebo ekonomické podpory. Právě zkušenosti všech zemí regionu, které samy hledají nejvhodnější nástroje pro podporu oběhového hospodářství, by mohly pomoci najít společné evropské řešení.

Na setkání zemí V4+ zaznělo, že je nutné společné sladování legislativ a přístupů v podpoře opakovaného využívání materiálů. *„Chceme vetknout větší procento recyklátů do nových výrobků. Preferujeme to slovně, ale nemáme zatím žádné legislativní opory. V tomto bychom rádi otevřeli v celé sedmadvacítce možnosti pro fiskální a daňové nástroje pro výrobu nových výrobků z recyklátu – my jako Česko navrhujeme snížení sazby DPH u produktů s podílem recyklátu. Vyzval jsem přítomné zahraniční kolegy, aby se k iniciativě připojili,“* uvedl ministr životního prostředí Hladík s tím, že se probírala také podpora cirkulace materiálu jako je dřevo, plast či textil, a to i v souvislosti s otázkou bezpečnosti.

„Podobně jako u chemických látek je možné využít například systému zeleného nákupu, který upřednostňuje výrobky bezpečné pro životní prostředí nebo s obsahem recyklovaných materiálů. To může vytvořit poptávku na trhu po ekologičtějších alternativách a motivovat společnosti k inovacím v této oblasti. Je nutné také rozšiřovat odpovědnost firem, protože musí odpovídat i za to, co se stane po ukončení životnosti konkrétního výrobku. Bez toho budou stále vyrábět věci, které nejsou recyklovatelné a v odpadovém hospodářství působí jen problémy,“ vysvětluje vrchní ředitel sekce ochrany životního prostředí David Surý.

Česko iniciátorem regulace světelného smogu

Světelné znečištění je stále poměrně nové téma, přestože aktuálně žije více než 99 % evropské populace pod osvětlenou noční oblohou. Pro životní prostředí se jedná o problém, který působí vysoké a nežádoucí umělé osvětlení v noci. Světelné znečištění je spojené s pokrokem LED technologií. I když je toto moderní osvětlení energeticky účinné, máte biologické hodiny člověka, živočichů i rostlin svým spektrálním složením podobným dennímu světlu. Zejména působí negativně na přirozené biorytmy, což způsobuje jejich neschopnost odpočívat a načerpat energii během noci.

„Česká republika je v tématu světelného znečištění velmi aktivní, na začátku března jsme připravili první setkání neformální pracovní skupiny pro světelné znečištění. Jsme také první země v rámci ‚sedmadvacítky‘, která má stanovenou normu na maximální hodnoty osvětlení, které můžeme ve veřejném prostoru používat. Ačkoli se světelné znečištění může zdát jako druhořadým problémem, ve skutečnosti má rozsáhlé negativní dopady. Je to typické téma, kde musíme hledat společné evropské řešení. Světelné znečištění by EU měla uznat jako jeden ze zdrojů znečištění životního prostředí, ale také zahrnout do právních předpisů a určit cíle pro jeho snížení. Se zástupci zemí V4+ jsme ale řešili i hospodářské aspekty – zejména to, že většina svítidel je dovážena z Číny, kde není stanovený limit pro maximální intenzitu. V případě regulace bychom tak výrazně podpořili evropské výrobce a trh s veřejným osvětlením“ dodává ministr Petr Hladík.

Politici konstatovali, že podstatného zlepšení můžeme dosáhnout i tím, že změníme svůj pohled na noční osvětlení. Úpravou provozních režimů můžeme snížit tlak na přírodní ekosystémy, kterým chybí přirozená noční tma a také poměrně výrazně uspořit energie. Pro takové řešení ale potřebujeme technické normy na evropské úrovni, a také sjednocené monitorování a povolovací postupy v jednotlivých členských státech. Světelné znečištění totiž představuje také přeshraniční problém, navíc za příhodných podmínek se světlo může šířit až stovky kilometrů daleko.

<https://www.kdu.cz/aktualne/zpravy/mzp-skodlive-chemicke-latky-svetelny-smog-a-cirkul>